

Flygvapnet i regeringens försvarsproposition

Regeringen överlämnade den 25 februari till riksdagen proposition om totalförsvarets utveckling för den kommande försvarsbeslutsperioden, 1992-97.

Försvaret är i akut behov av ett nytt försvarsbeslut. Utvecklingen efter försvarsbeslutet 1987 har lett till osäkerhet om vilka uppgifter och mål som försvarsmakten skall inriktas mot. Därmed har stora resurser behövt avdelas för att upprätthålla en organisatorisk handlingsfrihet.

De säkerhetspolitiska utgångspunkterna för det förestående försvarsbeslutet är av en helt annan art än de som gällt tidigare. Den stabilitet som tidigare rått i form av en militär maktbalans mellan NATO och WP har på kort tid avvecklats. Överväganden om de långsiktiga militärstrategiska konsekvenserna av denna förändring innehåller ett stort mått av osäkerhet. Utvecklingen framöver är därför oviss. För den svenska säkerhetspolitiken är det dock nödvändigt, att en långsiktig bedömning inkluderar ett scenario där Ryssland bevarar starka säkerhetsintressen i vårt närområde.

● ● Chefen för Flygvapnet (CFV) och Överbefälhavaren (ÖB) har tidigare framhållit, att styrkan i krigsorganisationen bör upprätthållas intill dess att en långsiktig och stabil utveckling i omvärlden är ett faktum. Den i propositionen föreslagna inriktningen av försvarsmakten innebär emellertid, trots ramhöjningarna, en fortsatt reduktion av krigsorganisationens storlek och i vissa avseenden också av dess kvalitet. Försvarsmaktens samlade förmåga att möta väpnade angrepp minskar därför ytterligare.

Detta skall ses i ljuset av de reduceringar som vi i stort sett ensidigt genomfört sedan 1960-talet samtidigt som omvärlden, framförallt under 1980-talet, upprustat sina stridskrafter mycket kraftigt. Omfattningen av de stridskrafter som i dag finns i vårt närområde är därför ännu betydande. I flera europeiska länder ligger försvarsutgifterna alltså på en högre nivå än som var fallet i början av 1980-talet.

Propositionen ger inte fasta ramar för verksamheten såsom tidigare, utan försvarsmakten måste vara beredd på att planeringen under löpande försvarsbeslutsperiod kan komma att förändras. CFV anser dock, att den operativa inriktningen av försvarsmakten i den föreliggande propositionen är i rimlig balans med den föreslagna krigsorganisationen. Det kommer dock att ta tid innan försvaret har anpassats till de nya förutsättningarna.

● ● Den hårda kärnan i vår säkerhetspolitik är den militära alliansfriheten. Med detta följer en skyldighet att upprätthålla en betryggande försvarsförmåga för att vi skall kunna vara neutrala i händelse av ett krig i vårt närområde. Totalförsvaret skall i första hand vara fredsbevarande genom att ha sådan styrka, sammansättning och ledning, beredskap och uthållighet att en eventuell angripares förluster och uppoffringar inte ter sig rimliga i förhållande till vinsterna med ett angrepp. Detta är en förutsättning för att en svensk neutralitet skall bli respekterad vid ett krig i vårt närområde.

Försvarsmaktens förmåga att motstå ett väpnat angrepp är således av fundamental betydelse för vår säkerhetspolitik. Stridskrafter utformade för denna uppgift måste kunna hävda vår territoriella integritet under fred och i händelse av en neutralitetssituation. Särskild uppmärksamhet skall ägnas den typ av angrepp som kan bli aktuell efter en mycket snabb förändring av den säkerhetspolitiska miljön och som insätts med relativt sett begränsade resurser och med syftet att snabbt omintetgöra våra möjligheter till ett effektivt motstånd. Därutöver inriktas planeringen mot att förmågan att möta ett väpnat angrepp kan reduceras vad avser uthålligheten och vad avser möjligheten att samtidigt möta angrepp i mer än en riktning.

I vissa fall ger propositionen uttryck för andra ambitioner än vad som följer av ÖB:s rent operativa prioriteringar. Regeringen har att ta ställning till andra och vidare hänsyn än de rent operativa.

Propositionen ger sålunda uttryck för högre ambitionsnivåer främst vad avser vissa angelägna försvarsindustriella satsningar trots att den ekonomiska utgångspunkten för ÖB:s förslag har reducerats med ca 100 miljoner per år och att likviditetsproblemen innevarande år även får långsiktiga konsekvenser. CFV delar dock regeringens uppfattning att det ännu är för tidigt att ta beslut som kan medföra irreparabla konsekvenser för vårt relativa oberoende i försvarsindustriellt avseende.

ÖB har som en viktig förutsättning i sitt underlag till regeringen, ÖB 92 komplettering, betonat vikten av att försvarsmakten tidigt och snabbt får genomföra de föreslagna förändringarna i grundorganisationen. Dessa innebär att utbildningsorganisationen snabbt skall anpassas till den minskade krigsorganisationen. För detta ändamål är det nödvändigt att försvarsmakten snarast får de instrument som möjliggör en sådan förändring.

CFV kan konstatera, att regeringen i propositionen delar denna uppfattning. Flera av de instrument som är av betydelse för ett snabbt förändringsarbete måste emellertid utarbetas i samförstånd mellan de anställda och myndigheterna, i detta fall företrädda av Statens avtalsverk (SAV). CFV förutsätter att detta arbete påskyndas av alla parter.

Konsekvenser för PERSONALEN

Grundorganisationsförändringarna ger omfattande konsekvenser för försvarets personal. Sammantaget får cirka 1 500 yrkesofficerare, 1 200 reservofficerare och 4 500 civilanställda lämna sina anställningar.

Och vad angår FV

Antalet yrkesofficerare för Flygvapnets framtida krigsorganisationens behov motsvarar i stort dagens tillgång. En anpassning kan ske genom att styra nyrekryteringen. Organisationsförändringarna innebär dock att ett antal yrkesofficerare måste byta tjänstgöringsplats.

Antalet reservofficerare behöver minskas med cirka 150 fram till 1997. Anledningen är reduceringen av antalet basbataljoner (från 30 till 24) samt främst avvecklingen av den optiska luftbevakningen i dess nuvarande form.

Antalet civilanställda behöver minskas med cirka 450 fram till 1997. Detta bedöms i huvudsak kunna ske genom naturlig avgång, mycket återhållsam nyanställning och omfördelning mellan förbanden.

Det är CFV inriktning, att alla anställda så långt möjligt skall ges erforderlig hjälp vare sig det rör sig om flyttning till annat förband eller andra lösningar.

Huvudinriktningen i propositionen är dock klar. Tonvikten läggs vid att säkerställa den kvalitativa utvecklingen både materiellt och personellt framför att behålla en större numerär.

● ● Den utveckling för försvarsmakten som föreslås i propositionen innebär i stort att **Armén** långsiktigt utvecklas mot att återställa den personella och materiella kvaliteten till en godtagbar nivå jämfört med omvärlden. Detta uppnås genom att arméstridskrafterna inriktas mot *16 brigader* med en kvalitativ utveckling mot ökad eldkraft, rörlighet och allsidig förmåga.

Inom **Marinen** anskaffas nya fartyg och utbåtar så att *tre ytstridsflottiljer* och *tolv ubåtar* upprätthålls på sikt. Som en följd av tidigare beslut förbättras utbåtsskyddsförmågan. Inom kustartilleriet prioriteras de rörliga förbanden.

Flygvapnet

Beträffande Flygvapnet anser regeringen att flygdivisionerna i fred bör kunna koncentreras till *något färre* men *större flottiljer*. Regeringen framhåller vikten av att en sådan omstrukturering av Flygvapnet genomförs i ett samlat sammanhang, där operativa och andra konsekvenser vägs in avseende såväl fredsverksamheten som verksamheten under kriser och krig.

Regeringen föreslår en minskning av antalet flygdivisioner AJ 37 Viggen. Denna minskning gör det möjligt att åstadkomma besparingar redan i det korta perspektivet genom att minska Flygvapnets grundorganisation. Regeringen föreslår mot denna bakgrund av Västgöta flygflottilj/F 6 i Karlsborg avvecklas med början den **1 juli 1992**. De två AJ 37-divisionerna bör avvecklas. Vid Hälsinge flygflottilj/F 15 i Söderhamn bör från den 1 juli 1993 organiseras två AJ 37-divisioner i stället för som nu en division och en attackflyggrupp AJ 37. Flygverksamheten vid F 6 bör successivt minska och upphöra senast den 30 juni 1993. Avvecklingen av F 6 bör sedan vara genomförd senast den 1 januari 1994. Det kommer an på myndigheterna att överväga behovet av att utnyttja ban-systemet m m vid Karlsborg som krigsbas.

● ● Beträffande J 35-systemet bedömer regeringen att detta, med dess allsidiga vapenutrustning, kommer att utgöra en väsentlig komponent i Sveriges luftförsvarsförmåga under större delen av 90-talet. All Draken-verksamhet är koncentrerad till F 10, varför den Skånska flygflottiljen bibehålls. En nedläggning av F 10 kan för närvarande heller inte ske med hän-

syn till de utlandsåtaganden (Finland & Österrike) som föreligger vad avser J 35-systemet.

ÖB och CFV bör fortsätta förberedelserna för att kunna koncentrera flygdivisionerna till färre men större flottiljer, bl a genom att ansöka om koncession att få flyga med minst tre JAS 39-divisioner m m vid samtliga flygflottiljer. Senast den 1 september 1995 bör till regeringen redovisas ett samlat underlag för Flygvapnets fortsatta omstrukturering.

● ● Regeringen föreslår att stridslednings- och luftbevakningsenheten vid Skaraborgs flygflottilj/F 7 i Sätenäs avvecklas den 1 juli 1992 och kvarvarande uppgifter övertas av Skånska flygflottiljen/F 10 i Ängelholm. Vid samma tidpunkt bör dagens optiska luftbevakningssystem avvecklas, såttillvida att investeringar i och underhåll av systemet upphör. Regeringen anser, att det dock bör övervägas att *skapa en förenklad form av optisk luftbevakning*. Under försvarsbeslutsperioden bör även fyra radargruppcentraler avvecklas.

Vidare anser regeringen att Flygvapnets verksamhet vid Tullinge bör avvecklas senast 30 juni 1995. Funktioner och anläggningar som inte erfordras för basens krigsuppgift bör avyttras.

Härutöver anser regeringen att de fyra luftförsvarssektorförbanden bör ersättas med **tre flygkommandoförband**, vars geografiska ansvarsområden i stort bör sammanfalla med de framtida militärområdenas, d v s **Flygkommando Götaland** (tidigare Syd), **Svealand** (tidigare Mitt) och **Norrland** (tidigare ÖN och NN). Flygkommandoförbanden bör inrättas den 1 juli 1993 och efterhand även överta de uppgifter som nu utförs av chefen för första flygeskadern (C E1). Lokaliseringen av flygkommandostaberna bör övervägas ytterligare.

● ● Inom flygstridskrafterna bör luftförsvarsförmågan prioriteras. Denna kommer under försvarsbeslutsperioden att ha sin tyngdpunkt i de åtta jaktflygdivisionerna JA 37. Dessa kompletteras av J 35-divisionerna. Det integrerade AJS 37-systemet får en allt större kapacitet inom luftförsvaret. Mot slutet av perioden bör härutöver de första JAS 39-divisionerna kunna tillföras krigsorganisationen.

Flygstridskrafternas förmåga till hög initialeffekt bör bibehållas och uthålligheten så långt det är möjligt förbättras. **Incidentberedskapen** bör vidmakthållas på i stort nuvarande nivå.

Materiel

För stridslednings- och luftbevakningsförbanden bör den tidigare beslutade

omsättningen av stridsledningscentralerna av typ stril 60 till det nya StriC fullföljas.

Det nya kvalificerade kommunikationssystemet för stridsledning m m, **RAS 90**, bör anskaffas i en utformning anpassad till en framtida hotmiljö. Detta har betydelse för såväl stridslednings- och luftbevakningsförbanden som JA 37-förbanden och senare kommande JAS 39-förband.

Höghöjdsradarsystemet PS 860 bör vidmakthållas och organiserandet av låghöjdsradarsystemet PS 870 bör fullföljas. En **flygburen spaningsradar** ökar uthålligheten i strilssystemet. En sådan har stor betydelse även för övriga stridskrafter liksom för den civila delen av totalförsvaret, t ex vad avser tidigt underlag för *varning av civilbefolkningen*. Det är därför angeläget att systemet FSR-890 anskaffas. Inriktningen bör vara att två grupper om vardera två till tre radarsystem skall vara organiserade vid sekelskiftet.

● ● Jaktflygförbanden är av grundläggande betydelse för luftförsvaret av det övriga militära försvarets mobilisering och operationsfrihet samt för totalförsvaret i övrigt. Den höga materiella standarden hos JA 37-förbanden bör därför stegvis utvecklas ytterligare. Så långt det är möjligt bör anskaffningen av motmedel för Jaktviggen fullföljas och en viss övrig modifiering genomföras. Vidare bör den för Gripen avsedda aktiva radarjaktroboten, Rb 91, om möjligt integreras i JA 37-systemet. Drakensystemet bör behållas tillsvidare och under försvarsbeslutsperioden omfatta minst två krigsflygdivisioner.

I slutet av perioden bör två krigsflygdivisioner JAS 39 Gripen kunna organiseras. Vidare bör den ovan nämnda aktiva radarjaktroboten beställas. Regeringen har under hösten 1991 beslutat om anskaffning av en bombkapsel, DWS 39, till JAS 39. Utveckling och anskaffning av motmedel bör fortsätta liksom studier och utveckling av en spaningskapsel.

Inom attackflygförbanden AJ 37 bör den minskning av antalet divisioner som tidigare planerades äga rum i samband med införandet av JAS 39 i krigsorganisationen genomföras redan nu. Antalet krigsflygdivisioner bör därefter vara minst fyra. Den pågående modifieringen till AJS 37 bör fullföljas för att möjliggöra ett mera flexibelt utnyttjande av systemet. Attackförmågan ökas därmed väsentligt genom tillförseln av robot 15F mot sjömål och bombkapseln mot markmål. Vidare förbättras jakt- och spaningskapaciteten bl a genom att fler jaktrobotar kan bäras.

SK 60 bör bibehållas operativt som lätt attackflygplan och skolflygplan. ►

Under förutsättning av att en tvåsitsig version av flygplan Gripen (=JAS 39B) anskaffas utgår behovet av ett nytt avancerat skolflygplan.

● ● Kvaliteten hos spaningsflygdivisionerna S 37 bör vidmakthållas. Moderniseringen till AJS 37 innebär för S 37 bl a, att resultatet av spaningsföretag snabbare och säkrare kan föras över för utvärdering. Vidare förbättras attackförmågan genom integreringen av robot 15F och robot 04 för sjömålsbekämpning, bombkapseln mot markmål samt jaktkapaciteten genom att fler jakrobotar kan bäras.

Kvaliteten hos transport- och helikopterflygförbanden bör vidmakthållas. På vissa punkter, bl a utbildning i krigsuppgiften, bör förmågan förbättras. Ersättningsflygplan till signalspaningsförbanden (TP 85 Caravelle) bör anskaffas.

Antalet **basbataljoner** bör anpassas till antalet flygdivisioner. Nuvarande 30 basbataljoner bör därför reduceras för att vara **24 år 1997**. Det är viktigt att konstaterade brister inom basbataljonerna inte negativt påverkar flygstridskrafternas samlade möjligheter att fullgöra sina uppgifter. En inriktning bör vidare vara att utbyggnaden av flygbassystemet Bas 90 fortsätter med ytterligare några baser under försvarsbeslutsperioden. Det totala utbyggnadsbehovet bör vara i stort sett täckt till utgången av den därpå kommande perioden.

JAS 39 Gripen

Beträffande JAS 39 konstaterar regeringen vidare, att flygutprovningen visar att flygplanet i flera avseende når

bättre prestanda än vad som specificerats. Så är t ex luftmotståndet lägre vilket bidrar till bättre svängprestanda, lägre bränsleförbrukning m m. Dessutom har motorn RM 12 gått igenom avslutande driftsprov med goda resultat.

Antalet genomförda provflygningar (cirka 350 den 15 mars) följer nu i stort den reviderade utprovningsplanen från hösten 1990. Det till provflygplan ombyggda serieflygplanet 39.101 planeras flyga i mitten av innevarande år. Fram till den 1 juli i år planerar Industrigruppen JAS att ha genomfört ca 600 flygningar – av de totalt 2 200 som har inplanerats för verifiering av typarbetet. Flygplan med erforderlig status för inledande **flygomskolning** i Flygvapnet bedöms vara tillgängliga i slutet av **1995**.

När det gäller JAS 39B, den tvåsitsiga versionen, har den tekniska säkerheten ökat under det senaste året. Tekniken bedöms inte komma att vara gränssättande för en beställning av typutveckling av JAS 39B.

● ● Någon ytterligare fördyring av projektet som helhet har inte redovisats. Den totala kostnaden för JAS 39-projektet är därmed finansierad över tiden fram till och med 2000/01, alltså själva grundavtalsperioden.

Försvarets Materielverk har på regeringens uppdrag inlett slutförhandlingarna med Industrigruppen JAS om serieproduktion av dels delse-rie två av Gripen, dels utveckling av den tvåsitsiga versionen och tillhörande stödsystem. Bedömningen är att förhandlingarna mellan staten och Industrigruppen JAS leder fram till för staten godtagbara villkor.

För utbildning och vidmakthållande av Flygvapnets krigsförband samt upprätthållande av insats- och mobiliseringsverksamhet m m – d v s lednings- och förbandsverksamheten i Flygvapnet, anslag D 1 – föreslår regeringen att 5 103 miljoner avdelas för budgetåret 1992/92.

För anskaffning av materiel för krigsorganisationen och av viss materiel för fredsbruk, utveckling av materiel för Flygvapnet samt visst materielunderhåll (anslag D 2) föreslår regeringen att 7 503 miljoner avdelas för budgetåret 1992/93.

För nybyggnad av och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder avseende flygfält, befästningar och lokaler för Flygvapnet samt markförvärv för detta ändamål m m (anslag D 3), föreslår regeringen att 394 miljoner avdelas för budgetåret 1992/93.

För JAS 39-projektet har redovisats att ytterligare resurser inom försvarsbeslutsperioden 1992-1997 kan komma att behövas, men att detta kan *mötas genom omföring* av resurser från den därpå kommande perioden 1997-2002. Regeringen föreslår att ett nytt anslag, D 4, skapas för att möjliggöra en sådan omföring. Eventuell belastning på anslaget kommer att hanteras som lån och skall återbetalas. I det fall skulden inte är reglerad i och med utgången av budgetåret 1996/97 skall räntekostnaden samt amorteringstid fastställas.

Beloppen ovan är beräknade mot bakgrund av ett prognosticerat prisläge för budgetåret. ■

FS/Prog 1

Sista försvarsbeslutet enligt gamla modellen

I ett tal inför Svenska Officersförbundets ordförandekonferens i Stockholm i januari sade försvarsminister **Anders Björck** bl a följande:

– Försvarsbeslutet i vår bör bli det sista som fattas efter dagens modell. Sedan det väl tagits måste vi hitta nya grepp. Dagens försvarspolitiska planering är nämligen inte anpassad till den snabba säkerhetspolitiska utvecklingen.

– De politiska besluten om försvaret måste bli snabbare och vara mer flexibla. Dagens utredningstider är ofta orimligt långa. Försvarsbesluten måste få karaktären av rambeslut, som

ger försvarets ledning större handlingsfrihet. De avgörande besluten skall dock fattas av regering och riksdag även i framtiden, betonade försvarsministern.

Anders Björck menar, att de femåriga försvarsbesluten och de långa utredningstiderna fungerade bra på 50-talet och 60-talet. Då var hotbilden stabil och behovet av förändring var mindre. I dag krävs snabba beslut om förändringar i det säkerhetspolitiska klimat vi lever i. Europa har förändrats dramatiskt och utvecklingen går snabbt, tillade han.

– 1987 års försvarsbeslut är ett talande exempel på hur förläggad femårsplaneringen är. Beslutet skulle hålla i fem år, men redan efter tre månader stod det klart att planeringen inte stämde överens med verkligheten.

– Försvaret har under lång tid avkrävt utredningar om konsekvenser av olika alternativ. Det har skapat en olycklig arbetssituation för försvaret och dess personal. Därför hoppas jag nu på en förutsättningslös debatt om hur försvarsbesluten kan förbättras, sade försvarsminister Anders Björck. ■

F6D